

ANALIZA COMPARATIVĂ A CALITĂȚII VIEȚII ȘI A NIVELULUI DE CONFORT AL POPULAȚIEI

*Tatiana GUTIUM¹, dr. în economie,
Institutul Național de Cercetări Economice, Republica Moldova*

Calitatea vieții populației nu este doar un obiect de cercetare, dar și o problemă socială, care se regăsește în agenda unei guvernări publice eficiente. Pentru a monitoriza calitatea vieții și nivelul de confort al populației este necesar inițial de stabilit indicatorii, care pot fi estimați în baza datelor statistice disponibile și metodele de calcul ale acestora. Scopul cercetării este alegerea indicatorilor potriviți, care pot fi utilizați pentru a studia calitatea vieții populației în contextul luării deciziilor manageriale pentru a asigura dezvoltarea durabilă a economiei naționale și a crea condiții de confort populației. Rezultatele cercetării au arătat că calitatea vieții populației din Republica Moldova este la un nivel inferior comparativ cu principalii parteneri comerciali din Uniunea Europeană. Asigurarea bunăstării populației pune accentul pe modificarea relațiilor sociale în contextul tranziției la un model al unui stat digitalizat. Studiul a fost realizat în cadrul proiectului Programului de Stat 20.80009.0807.29 „Perfecționarea mecanismelor de aplicare a instrumentelor inovatoare orientate spre creșterea durabilă a bunăstării populației Republicii Moldova”.

***Cuvinte-cheie:** calitatea vieții, indici integrali, Indicele Calității Vieții, Indicele de Prosperitate Legatum, Indicele Progresului Social.*

The quality of life of the population is not only an object of research, but also a social issue, which is on the agenda of effective public governance. In order to monitor the quality of life and the comfort level of the population, it is necessary to initially establish the indicators, which can be estimated based on the available statistical data and their calculation methods. The aim of the research is to choose the appropriate indicators, which can be applied to study the quality of life of the population in the context of managerial decisions to ensure the sustainable development of the national economy and create conditions of comfort for the population. The research results showed that the quality of life of the population of the Republic of Moldova is at a lower level compared to the main trading partners from the European Union. Ensuring the well-being of the population should be based on a change in social relations in the context of the transition to the model of a digitized state. The study has been carried out within the project of the State Program 20.80009.0807.29 “Improving the application mechanisms of the innovative instruments oriented towards the sustainable growth of the well-being of population of the Republic of Moldova”.

***Key words:** the quality of life, integrated indexes, Quality of Life Index, Legatum Prosperity Index, Social Progress Index.*

***JEL:** I31, I39.*

Introducere

În perioada instabilității economice și politice, problema asigurării unui nivel înalt al calității vieții are atât o semnificație practică, cât și științifică, în special în ceea ce privește metodele de soluționare a acesteia. Este necesar de studiat cât de mulțumită este o persoană de calitatea vieții sale, și dacă opinia individului privind nivelul de confort este influențată de factori externi. Relevanța studiului privind calitatea vieții populației în Republica Moldova este de necontestat, deoarece asigurarea unui nivel înalt al bunăstării populației, calității vieții sunt sarcinile preconizate de a fi atinse în cadrul diverselor programe și strategii de stat. În Strategia Națională de Dezvoltare „Moldova 2030” prioritatea doi reprezintă „Asigurarea condițiilor de trai decente pentru toți” [6].

Gradul de abordare a temei în literatura științifică

Calitatea vieții este obiectul de cercetare în studiile savanților autohtoni și străini. În pofida faptului că numărul de lucrări științifice este relativ mare, totuși nu au fost studiate toate aspectele conceptului „calitatea vieții”, nu există o definiție universală și o metodologie unificată de evaluare, nu a fost elaborat un indicator integral general acceptat, nu este construit un model matematic al calității vieții, care ar putea fi utilizat în prognozarea și în reglementarea eficientă a acesteia.

În studiile autohtone gradul de abordare a calității vieții și a nivelului de confort al populației este relativ scăzut. Cercetătorii autohtoni în evaluarea calității vieții pun accentul pe unele aspecte, cum ar fi

¹ © Tatiana GUTIUM, gutium.tatiana1@gmail.com

medical (Eugeniu Darii), psihologic, social (Svetlana Gorobievski).

Unul din pionierii cercetării calității vieții populației este John Kenneth Galbraith, care a introdus acest termen în studiul „The Affluent Society” publicat în anul 1958 [4]. Fundamentele metodologice a calității vieții sunt prezentate în lucrări savanților Angus Campbell, Philip E. Converse, Willard L. Rodgers [2], Lester W. Milbrath [8], Joachim von Braun, Franz W. Gatzweiler [1], S.A. Ayvazyan [11], E.S. Sadovaya, V.A. Sautkina [12], etc.

Scopul cercetării

Unul din obiectivele cercetării este de a conceptualiza calitatea vieții și nivelul de confort al populației. Scopul principal este setarea indicatorilor, care pot fi utilizați pentru a studia calitatea vieții populației Republicii Moldova și monitoriza eficiența politicilor sociale promovate și realizarea programelor și strategiilor de stat.

Metodologia cercetării

Baza teoretică și metodologică a studiului constituie lucrările savanților dedicate abordării calității vieții, publicațiile științifice privind evaluarea și reglementarea calității vieții și a nivelului de confort al populației. Metode științifice de cercetare aplicate în studiu dat sunt: metoda de sistematizare, metoda structural-funcțională, analiza conceptuală, metoda deductivă, metoda inductivă, analiza și sinteză, analiza comparativă.

Calitatea vieții: abordarea și evaluarea

În conceptele moderne privind calitatea vieții se aplică următoarea abordare: calitatea vieții reflectă satisfacția generală privind condițiile de trai. Calitatea vieții populației a unei țări poate fi estimată cu ajutorul diferitor indici integrali compuși din sub-indici care reflectă diferite aspecte ale vieții socio-economice, iar sub-indicii includ indicatori care reflectă condițiile de viață ale cetățenilor. Deoarece setul de indicatori oferit de birourile (serviciile, institute) de statistică diferă de la o țară la alta, nu toți indicii calității vieții, cunoscuți în practica mondială, pot fi calculați pentru Republica Moldova, și nu toți indicii pot fi aplicați la efectuarea analizei comparative a calității vieții în Moldova și în alte țări. La evaluarea calității vieții se utilizează următoarele trei abordări de bază: obiectivă (cantitativă), subiectivă (calitativă) și mixtă. Avantajele și deficiențele metodei obiective și celei subiective sunt reflectate în Tabelul 1.

Tabelul 1. Avantajele și deficiențele metodei cantitative și metodei calitative de evaluarea a calității vieții

	Avantajele	Deficiențele
Metoda cantitativă	Accesul la site-urile care oferă date disponibile necesare pentru aplicarea acestei metode, nu necesită costuri financiare și de timp semnificative; Permite efectuarea analizei comparative în diviziunea unităților administrativ-teritoriale ale țării și dintre diferite țări.	Factorul uman este complet exclus, deoarece nu se ține cont de opinia cetățenilor (din diferite păaturi sociale, cu diferite venituri, niveluri de studii și vârstă diferită).
Metoda calitativă	Permite luarea în calcul a opiniilor persoanelor din diferite păaturi sociale, cu venituri, nivel de studii și vârstă diferită; Reflectă atât nivelul consumului de beneficii materiale, culturale și de altă natură a cetățenilor, cât și gradul de satisfacție cu calitatea, completitudinea și oportunitatea acestora.	Este destul de costisitoare, necesită costuri financiare și de timp semnificative; Organizarea cercetării necesită o pregătire specială a persoanelor implicate în cercetare și a celor care efectuează sondajul; Nu poate evalua costurile reale satisfacerii necesităților societății.

Sursa: Elaborat de autor.

În cadrul utilizării abordării cantitative, calitatea vieții este estimată cu ajutorul indicatorilor statistici absoluți și relativi. Aplicarea acestei metode de evaluare permite efectuarea monitorizării deciziilor manageriale și efectuarea analizei comparative a dezvoltării socio-economice a raioanelor, districtelor, regiunilor. A doua abordare, cea calitativă, constă în evaluarea gradului de satisfacție a populației privind calitatea vieții, efectuată cu ajutorul metodelor sociologice. Această abordare ne permite să studiem opinia

populației privind condițiile de trai, gradul de satisfacție a calității vieții și nivelul de confort al populației. Opinia privind calitatea vieții și cerințele față de condițiile de trai diferă de la un individ la altul, iar această metodă de estimare ia în considerare aceste diverse opinii.

A treia abordare (mixtă) încorporează avantajele primelor două abordări descrise mai sus, deoarece combină indicatorii calitativi și cantitativi, și ne permite să efectuăm analiza comparativă atât a condițiilor de trai, cât și a gradului de satisfacție privind nivelul de confort al populației din diferite țări. Este necesar de menționat că costul studiului nu este mic, însă este justificat din punctul de vedere al completitudinii cercetării.

Analiza comparativă a Indicelui Calității Vieții în Republica Moldova și țările transfrontaliere

În prezent un concept universal al „calității vieții” și o metodologie acceptată și aplicată de toate țările lumii privind evaluarea calității vieții și a nivelului de confort al populației nu au fost încă elaborate. Totuși, în literatura de specialitate întâlnim un sistem comun de termeni utilizați în acest domeniu și un set de indici integrali utilizați la evaluarea calității vieții. Ratingurile internaționale ale țărilor după calitatea vieții sau nivelul de trai sunt elaborate de organizații private, cele mai recunoscute sunt Numbeo, The Legatum Institute, The Economists, US News & World Report, etc.

Conform datelor oferite de site-ul american Numbeo.com, la mijlocul anului 2021 Indicele Calității Vieții (ICV) în Republica Moldova a constituit 112,37, deci calitatea vieții este la un nivel scăzut, care este mai mic cu 21,26 puncte procentuale față de Indicele Calității Vieții în România. Analiza dinamicii pe termen mediu și lung a acestui indice nu poate fi efectuată, deoarece datele nu sunt compatibile. În perioada anilor 2009-2021, au fost utilizați, în diferite perioade de timp, patru algoritmi de calcul a Indicelui Calității Vieții. Astăzi se aplică următoarea formulă [9]:

$$ICV = 100 + \frac{IPC}{2,5} + \frac{ISS}{2} + \frac{IOS}{2,5} + \frac{IC}{3} - \frac{ICoV}{10} - RPLV - \frac{ITT}{2} - IP \times \frac{2}{3} \quad (1)$$

unde: ICV – Indicele Calității Vieții;

IPC – Indicele Puterii de Cumpărare;

ISS – Indicele de Siguranță-Securitate;

IOS – Indicele Ocrotirii Sănătății;

IC – Indicele Climatului;

ICoV – Indicele Costului Vieții;

RPLV – Raportul dintre Prețul Locuinței și nivelul Venitului;

ITT – Indicele Timpului petrecut în Trafic;

IP – Indicele Poluării.

Din opt indici analitici în baza cărora se calculează indicele sintetic Indicele Calității Vieții, corelația dintre primii patru și ICV este pozitivă (adică cu cât nivelul este mai mare cu atât ICV este mai mare), iar dintre ultimii patru și ICV este negativă (cu cât nivelul indicelui analitic este mai mare cu atât nivelul ICV este mai mic). Analiza comparativă a Indicelui Calității Vieții în Republica Moldova și țările transfrontaliere a arătat, că la mijlocul anului 2021, relativ mai bune rezultate Moldova a înregistrat numai la doi indici analitici: Indicele Costului Vieții și Indicele Timpului petrecut în Trafic (Figura 1). În schimb, România a înregistrat rezultate comparativ mai bune la ceilalți șase indici analitici, iar Ucraina – la nici un indice.

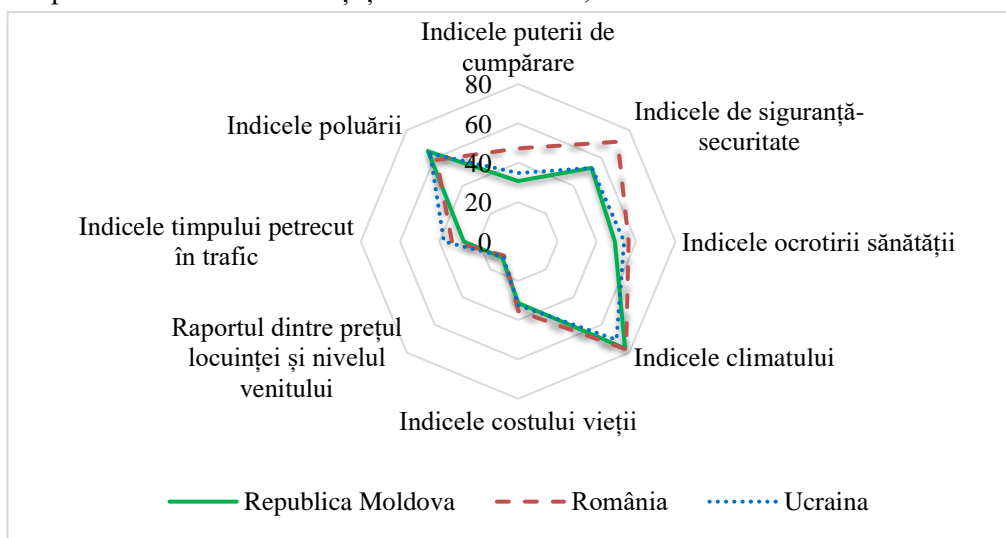

Fig. 1. Indicele Calității Vieții, mijlocul anului 2021, scor

Sursa: Elaborat de autor în baza datelor site-ul american Numbeo.com [9].

Generalizând rezultatele cercetărilor, concluzionăm că calitatea vieții în Moldova la mijlocul anului 2021 este mai joasă comparativ cu calitatea vieții în România, care la rândul său a înregistrat cel mai jos nivel al ICV între țările membre a Uniunii Europene. Prin urmare, la capitolul dat Guvernul Republicii Moldova are mari restanțe, și trebuie să promoveze politici care ar asigura atât creșterea economiei naționale, cât și bunăstării populației.

Indicele de Prosperitate Legatum în Republica Moldova și țările transfrontaliere

Indicele de Prosperitate Legatum este un indicator compozit cu ajutorul căruia poate fi estimată bunăstarea și prosperitatea populației în diviziunea țărilor lumii. În topul clasamentului se află acele țări, care asigură cetățenilor un nivel înalt de trai și de confort [5]. În 2020, Republica Moldova s-a clasat pe locul 80 (din 167 de țări) după Indicele de Prosperitate Legatum. În pofida faptului, că cel mai înalt rating Moldova a înregistrat la pilonul „Educație”, acest nivel este totuși cu 8 poziții mai mic decât cel atins în 2009 (Figura 2).

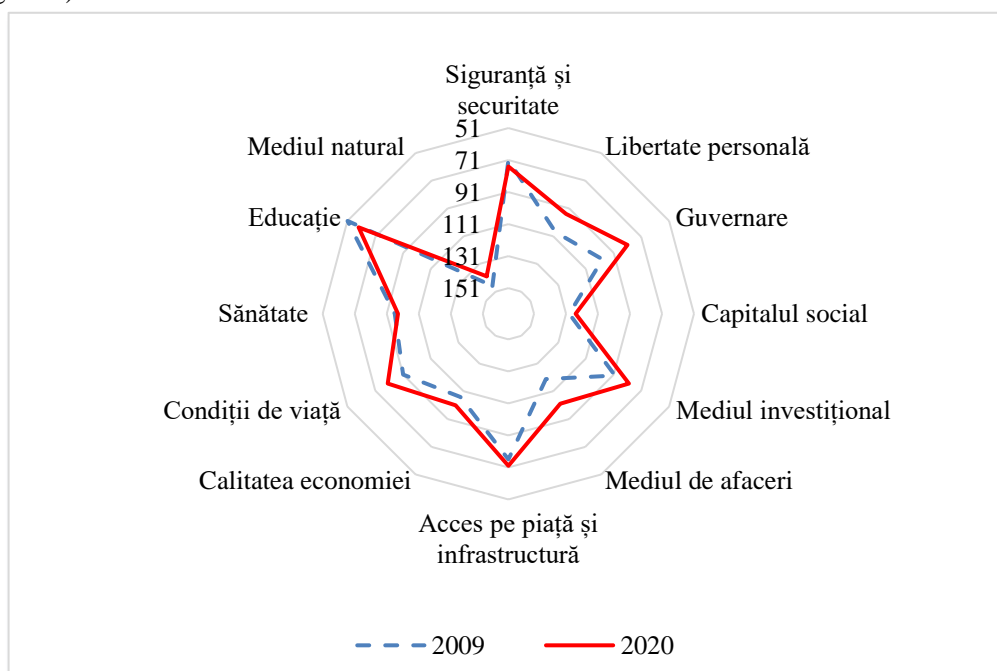

Fig. 2. Indicele de Prosperitate Legatum, Republica Moldova, clasament

Sursa: Elaborat de autor în baza datelor Legatum Institute [7].

În 2009-2020 Republica Moldova (RM) a coborât patru poziții în clasament la pilonul „Securitate”. Cauza declinului: creșterea (conform sondajului respondenților) terorii politice, execuțiilor extrajudiciare, cazurilor de tortură, numărului deținuților politici, costurilor crimei organizate [3]. Sub-indicele „Sănătatea” a căzut cu două poziții, în primul rând din cauza micșorării numărului de instituții medicale și numărului de paturi în spitale la 10 000 locuitori, iar în al doilea rând – din cauza pandemiei COVID-19, deoarece Moldova nu era pregătită și nu putea face față consecințelor unei astfel de pandemii de amploare. Pe parcursul perioadei analizate, în Republica Moldova au avut loc schimbări notabile la sub-indicii „Guvernarea”, „Mediul de afaceri”, „Libertatea personală”, „Condiții de viață” și „Mediul investițional”. Moldova a urcat cu 18, 18, 13, 11 și 10 poziții respectiv (în a.2020 în raport cu a.2009).

Analiza comparativă a clasamentului Moldovei în a.2020 în raport cu anul precedent 2019 a arătat, că cel mai rău stăm la pilonul „Mediul natural” (locul 140) fiind în scădere cu 6 poziții în raport cu a.2019, și la pilonul „Capitalul social” (locul 125) coborând cu 20 poziții în clasament. Cele mai bune performanțe RM a înregistrat în a.2020 la sub-indicii: „Educație” (locul 59), „Acces pe piață și infrastructură” (locul 72), „Siguranță și securitate” (locul 75).

În anul 2020 România s-a clasat comparativ mai bine în raport cu Republica Moldova la capitolul prosperității populației (locul 47), și în ultimul deceniu cele mai notabile creșteri a înregistrat la pilonul „Mediul natural”. Ucraina, comparativ cu România și Moldova, stă cel mai bine numai la pilonul „Educație”, iar România a înregistrat cel mai prost scor numai la doi piloni din douăsprezece: „Capitalul social” și „Educație” (Figura 3).

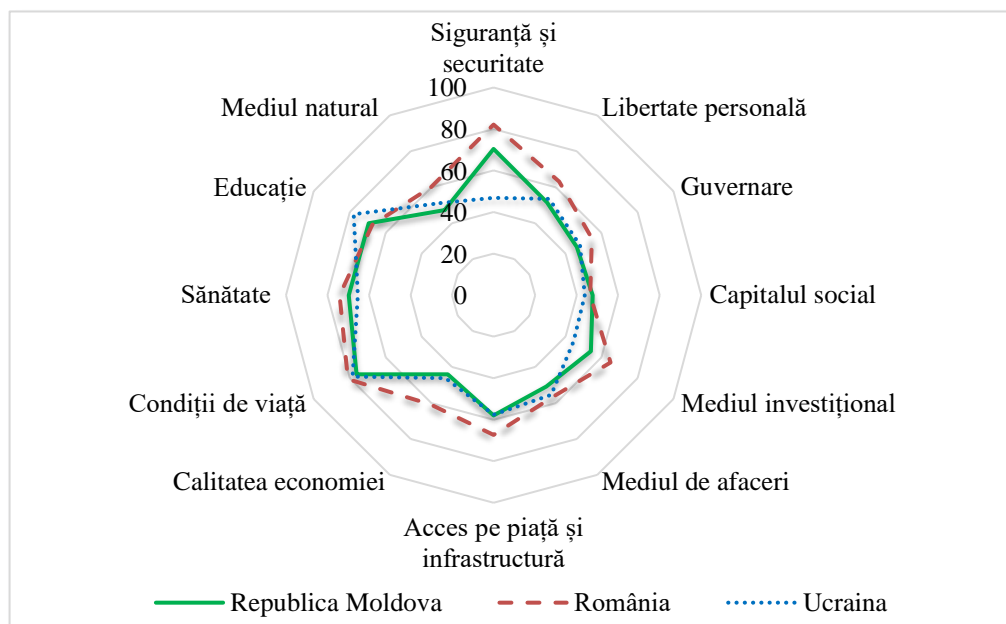

Fig. 3. Indicele de Prosperitate Legatum, 2020, scor

Sursa: Elaborat de autor în baza datelor Legatum Institute [7].

Analiza dinamicii Indicelui Progresului Social în Republica Moldova și țările transfrontaliere

Sarcinile progresului social sunt: asigurarea drepturilor omului, unui nivel de trai decent, condițiilor decente de muncă, accesului la servicii medicale, la educație, dreptului la siguranță și securitate, etc. În să fiecare stat realizează aceste sarcini în moduri diferite și obține rezultate diferite. În cadrul proiectului „The Social Progress Imperative”, a fost elaborat un nou indice – Indicele Progresului Social, primă versiune a căruia a fost publicată în 2014.

În perioada anilor 2014-2020, Republica Moldova s-a ridicat în clasament de pe poziția 81 în a.2014 pe poziția 68 în a.2020. La capitolul progresul social Moldova cedează României și Ucrainei (în cazul Ucrainei există numai o excepție – anul 2019) (Figura 4).

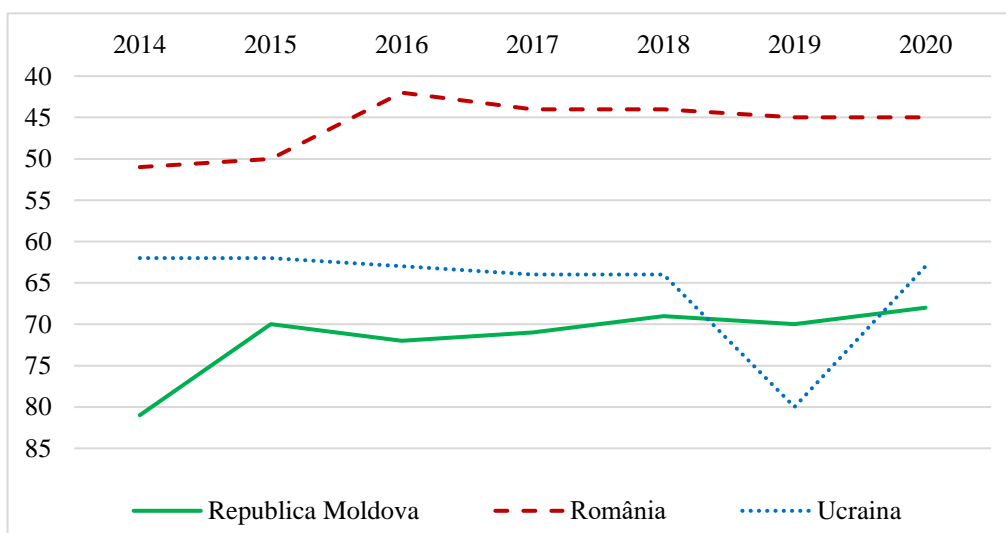

Fig. 4. Indicele Progresului Social, 2014-2020, clasament

Sursa: Elaborat de autor în baza datelor raportul global Social Progress Index [10].

Conform datelor raportului „Social Progress Index” cele mai slabe rezultate, în Moldova, au fost obținute la capitolele: calitatea mediului înconjurător; incluziunea socială; accesul la apă și canalizare; libertate personală și de alegere.

Concluzii

În epoca digitalizării, una din căi de sporire a calității vieții este promovarea tehnologiilor digitale. În țările care se află în topul clasamentelor Indicelui Calității Vieții (Elveția, Danemarca, Olanda la mijlocul anului 2021), Indicelui de Prosperitate Legatum (Danemarca, Norvegia, Elveția în 2020), Indicelui Progresului Social (Norvegia, Danemarca, Finlanda în 2020) a luat startul procesul de instalare a sistemelor de automatizare a locuințelor (Casă inteligentă).

Moldova, comparativ cu țările Uniunii Europene, se confruntă cu probleme mult mai stringente, cum ar fi:

- puterea de cumpărare joasă cauzată de nivelul scăzut al veniturilor;
- gradul înalt al poluării mediului înconjurător;
- diminuarea capitalului social, nivelul căruia și așa a fost foarte mic în anii precedenți;
- calitatea economică joasă.

În această ordine de idei, Republica Moldova trebuie să promoveze politici orientate spre:

- asigurarea creșterii economice, crearea noilor locuri de muncă;
- reducerea poluării aerului, apei, a solului și a defrișărilor;
- sporirea accesului la sisteme de apă potabilă și sanitație;
- îmbunătățirea calității apei;
- sporirea calității sistemului de învățământ;
- asigurarea accesului populației la servicii medicale calitative și majorarea gradului de performanță a sistemului de ocrotire a sănătății;
- etc.

Bibliografie

1. BRAUN, J., GATZWEILER, F.W. *Marginality: Addressing the Nexus of Poverty, Exclusion and Ecology*. Cham: Springer, 2014. 389 p. ISBN 978-94-007-7060-7.
2. CAMPBELL, A., CONVERSE, P. E., RODGERS, W. L. *The quality of American life: Perceptions, evaluations, and satisfactions*. New York: Russell Sage Foundation, 1976. 600 p. ISBN 978-0-87154-194-9.
3. COLESNICOVA, T., GUTIU, T., CIOBANU, M., GUTIU, M. *Nivelul de trai al populației Republicii Moldova*. Chișinău: INCE, 2021. 264 p. ISBN 978-9975-3463-8-2.
4. GALBRAITH, J. *The Affluent Society* Mariner Books. Boston: Mariner Books, 1998. 288 p. ISBN 978-0-39592-500-3.
5. GUTIU, T. Approaches to Measurement of Well-being: Case of the Republic of Moldova. In: *International Conference Innovative Business Management & Global Entrepreneurship (IBIMAGE2020)*. 2020, Lumen Proceedings: Volume 14, pp. 256-269. ISSN 2601-2510. ISBN 978-1-910129-29-6. Disponibil: <https://proceedings.lumenpublishing.com/ojs/index.php/lumenproceedings/article/view/566/568>
6. Hotărîrea Guvernului Republicii Moldova cu privire la aprobarea proiectului de lege pentru aprobarea Strategiei naționale de dezvoltare „Moldova 2030”, nr. HG377/2020 din 10.06.2020. In: *Monitorul Oficial* [online]. Nr. 153-158, art. 508, din 26.06.2020 [citată 30.08.2021]. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=121920&lang=ro
7. Legatum Prosperity Index [online]. *Legatum Institute*, 2021 [citată 15.08.2021]. Disponibil: <https://li.com/reports/2020-legatum-prosperity-index/>
8. MILBRATH, L. W. Policy Relevant Quality of Life Research. In: *The Annals of the American Academy of Political and Social Science*. July 1979, vol. 444, pp. 32-45. ISSN 0002-7162.
9. Quality of Life Index [online]. numbeo.com, 2021 [citată 30.09.2021]. Disponibil: <https://www.numbeo.com/quality-of-life>
10. Social Progress Index 2020 [online]. *Social Progress Imperative*, 2021 [citată 22.08.2021]. Disponibil: <https://www.socialprogress.org/static/8dace0a5624097333c2a57e29c2d7ad9/2020-global-spi-findings.pdf>
11. АЙВАЗЯН, С.А. *Анализ качества и образа жизни населения*. М.: Наука, 2012. 432 с. ISBN 978-5-02-037968-8.
12. САДОВАЯ, Е.С., САУТКИНА, В.А. *Качество жизни населения мира: измерение, тенденции, институты*. М.: ИМЭМО РАН, 2012. 208 с. ISBN 978-5-9535-0329-7.